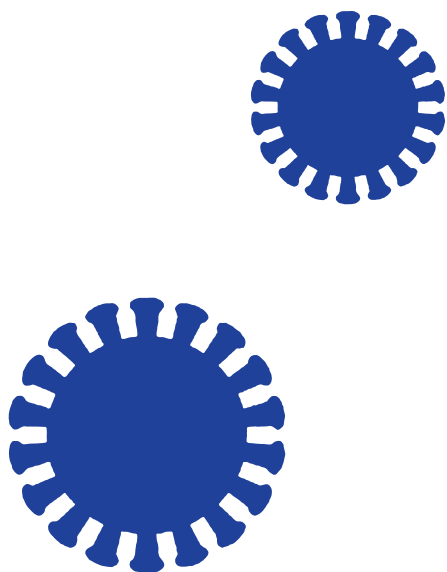

FemTec!

MOTIVACIÓ
COL·LABORACIÓ
EQUIP
RESPECTE
EMOCIONS
COMUNICACIÓ
AUTOCONEIXEMENT
HABILITATS

COVID-19

No m'atabalis!

Dinàmica G5D10

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Educació,
Esports i Joventut

No m'atabalis!

Dinàmica G5D10

Objectius de la dinàmica

A

Tenir una mirada crítica sobre la informació que rebem.

B

Revisar quins missatges redifonem i reflexionar sobre per quina raó ho fem.

Síntesi de la dinàmica

Revisarem el concepte de «veritat» i com es difonen les *fake news*.

Materials

- Un full DIN A3 per a cada participant
- Una còpia de l'annex per a cada participant
- Material d'escriptura (bolígrafs, llapis, retoladors...)
- Lloc on projectar un vídeo (opcional)

Esquema de la sessió

01. Abans de començar
02. No m'atabalis! Som-hi, comença la dinàmica!
03. Reiniciem! Manual para que no te la cuelen
04. Què m'emporto avui?

Aquesta dinàmica està pensada per fer-la en uns 60-90 minuts i amb grups de deu joves. La durada pot variar en funció de les necessitats del grup de joves i de l'interès que mostrin. Aconsellem seguir el ritme que marqui el grup. En qualsevol cas, com més temps es pugui dedicar a la reflexió, més aprofitaran l'experiència els nois i noies.

El clima durant la realització de la dinàmica

Per maximitzar l'aprofitament de les activitats, proposem que realitzeu la dinàmica en un espai tan agradable i diàfan com sigui possible, preferentment a l'exterior o, si més no, amb llum natural. Utilitzar música pot ser un bon recurs per mantenir un clima positiu, especialment mentre es fan activitats autònomament (i encara més si la música respon a les preferències dels nois i noies del vostre grup).

És important que durant la dinàmica parem atenció perquè ningú no es vegi obligat a anar més enllà del que es veu capaç. En aquest tipus d'activitats poden sorgir qüestions sensibles per a les persones que hi participen; de fet, és normal que passi. En aquest cas, hem de tranquil·litzar el noi o noia afectat dient-li que no cal que faci res que no vegi clar, que el que volem és que s'ho passi bé durant la dinàmica.

Us fem una proposta de temes sobre la comunicació, que podeu escoltar al [canal de Spotify de l'Oficina del Pla Jove](#).

Spotify

Conceptes clau

La dinàmica aborda diversos conceptes que us presentem, sintèticament, a continuació.

Pensament crític: Quan rebem una informació és important analitzar-la, qüestionar-la i construir la nostra pròpia opinió. No obtindrem la «veritat» absoluta, hi ha tantes «veritats» com persones. Podem anar afinant el nostre criteri preguntant-nos i interpel·lant-nos sobre la informació que ens arriba (per quin canal ens ha arribat, qui ens ho ha dit, quins arguments s'utilitzen...) i contrastant-la amb altres fonts.

Fake news: Es tracta d'informació falsa o falsejada. Sovint fan referència a fets falsos o alterats mantenint part de certesa. Les fake news tenen un objectiu ocult al darrere: pot ser que sigui guanyar diners (objectiu econòmic) a través de la publicitat (aconseguint clics o visites), desacreditar algú o alguna institució, o impulsar determinades idees. Circulen bàsicament a través de les xarxes socials, tot i que, a vegades, són publicades per mitjans de renom internacional que les difonen abans de confirmar la notícia.

Desinformació: El fàcil accés a Internet que ens ofereixen els smartphones és un gran recurs per a la comunicació i per portar a terme un munt d'activitats, però ha estat, juntament amb l'aparició de les xarxes socials, un element potenciador de la desinformació. La facilitat d'accés i de redifusió a les xarxes ha possibilitat que la informació falsa es difongui a gran velocitat, de manera que es genera confusió, i fins i tot ha permès que es creï la il·lusió que una opinió és un fet real o que una mentida repetida mil vegades sigui percebuda com a veritat.

Postveritat: La circulació i accés a gran quantitat d'informació amb nivells de veracitat que van del cert al fals, passant per les mitges veritats, veritats enganyoses, falsedats amb detalls certs, veritats amb detalls falsos..., pot generar un clima de desconfiança cap a la informació que rebem. El concepte «postveritat» fa referència a un context polític i social en què no importa si una cosa és certa o falsa mentre sigui versemblant.

Font d'informació: Internet ha permès l'aparició de noves fonts d'informació al marge d'aquelles que històricament en tenien el monopoli (mitjans de comunicació, governs, institucions...). Els ciutadans i ciutadanes, testimonis directes dels fets, poden esdevenir informadors d'allò que passa al seu voltant.

Això té conseqüències positives, com ara que tenim més possibilitats de contrastar la informació que rebem i d'explicar coses que potser no serien de l'interès dels mitjans de comunicació. Però també en té de negatives: la gran quantitat i diversitat d'informació disponible dificulta determinar quina versió dels fets és l'autèntica. Cada font explica la notícia segons els seus propis interessos i criteris informatius. Això fa que la nostra visió de l'actualitat pugui ser diferent segons on i com ens informem.

01.

Abans de començar

Quan hàgim comprovat que el grup està bé, introduïrem la dinàmica preguntant si volen fer algun comentari respecte al que vam fer en la dinàmica anterior, en què vam parlar sobre la nostra capacitat de promoure iniciatives solidàries i participar-hi.

Compartirem i donarem per bones totes les aportacions. Després explicarem al grup que avui ens fixarem en com la comunicació pot influenciar-nos i fer-nos creure coses que poden no ser certes.

02.

No m'atabalis! Som-hi, comença la dinàmica!

Començarem visualitzant el vídeo

¿Qué es Fake News?

[canal ComputerHoy.com, 2:18]
<https://youtu.be/SEQhQeYsLII>

Aquest vídeo explica breument què són les fake news. Ens servirà per introduir el tema de la dinàmica.

Què us ha semblat el vídeo? Molt probablement apareixerà espontàniament a la conversa, però, si no, podem preguntar: i vosaltres, heu seguit gaire les notícies aquests dies?; com us heu informat?; heu detectat alguna fake news? Probablement hi haurà de tot, des de qui no hagi volgut mirar les notícies per no sentir sempre el mateix, o bé perquè li generava angoixa sentir notícies preocupants, fins a qui comentí que sentir tantes informacions contradictòries li ha fet qüestionar-se la veracitat de les notícies i cercar fonts fiables.

D'acord, avui parlarem de notícies falsejades i de sentit crític.

- Començarem parlant sobre veritat i mentida. Per fer-ho utilitzarem el fragment del poema «Las dos linternas» de Ramon de Campoamor (1846), que tenen a l'annex.

*«Y es que en el mundo traidor
nada es verdad ni mentira:
todo es según el color
del cristal con que se mira.»*

• **Havíeu sentit mai aquesta dita? (molt probablement sí...).** Trobeu encertat el que diu aquest poema? Ho trobeu d'actualitat? Podem comentar que la diferència d'opinions ha existit sempre i que aquest text es considera tan encertat que hi ha qui parla de la «llei Campoamor» per significar que algú ha fet una interpretació interessada d'una qüestió. En qualsevol cas, com diu el poema, res és immutable i tot depèn de la mirada que hi fem. També en podem fer altres interpretacions. El poema ens recorda que, si una cosa ens inquieta, mirant-la des d'un altre punt de vista la preocupació disminueix. També que si els altres no entenen la nostra posició (o nosaltres no entenem la dels altres) és perquè ho estan mirant amb un vidre d'un altre color (si intentem mirar a través del mateix vidre que els altres, estarem empatitzant i serà més fàcil arribar a un acord).

• **ESCALA DE CERTESES.** A l'annex proposem una activitat anomenada «escala de certeses». Si fem cas de la llei Campoamor, res no és del tot segur, però tenim arguments que ens poden ajudar a determinar la certa o incertesa d'una informació. Bàsicament utilitzem arguments de quatre tipus, que hem sintetitzat i exemplificat a l'annex:

Autoritat: És cert perquè alguna persona o institució fiable ho afirma. Per exemple: «El cotxe no s'engegarà perquè el mecànic diu que no funcionarà».

Model: És cert perquè es correspon amb el que sabem de per què passen les coses. Per exemple: «El cotxe no s'engegarà perquè té un dispositiu de bloqueig que s'anul·la només si posem la clau al pany».

Dades: És cert perquè ho mostren dades o estadístiques que hi donen suport. Per exemple: «El 86 % dels cotxes no s'engeguen encara que s'empalmin directament els cables de contacte».

Hàbits: És cert perquè és la dinàmica habitual. Per exemple: «A les pel·lícules sempre es veu que, empalmant els cables, el cotxe s'engega».

L'escala de certeses és una idea original del node [CalamarsGegants del Betacamp17](#). Desenvolupada posteriorment per [Jordi Domènech](#).

• **Demanarem als nois i noies que, per parelles, ordenin les deu frases que tenen a l'annex, i les col·loquin a la taula indicant l'argument que han utilitzat per fer-ho i de quin tipus d'argument es tracta.** Els seus telèfons mòbils els seran útils per buscar arguments. Després, en grups petits, en què participarà un membre de cada parella, compararem les taules. Potser compartint els arguments algú vol canviar

- Passats uns minuts compartirem els resultats.
Heu arribat a un acord en l'ordenació? Aquesta taula no té un ordre únic. Una proposta d'ordenació seria aquesta:

Escala de certeses

MOLT SEGUR	PER QUÈ?	TIPUS D'ARGUMENT DE VERACITAT
1. La temperatura global del planeta anirà augmentant	Al telenotícies molt sovint expliquen que les Nacions Unides i panells d'experts adverteixen d'aquesta qüestió. També ens mostren les dades de variació de la temperatura mitjana en les darreres dècades a Catalunya.	Autoritat / dades
2. Demà em llevaré a la mateixa hora que avui	Cada dia em llevo a la mateixa hora, però potser m'adormo...	Hàbits
3. Tothom que trobi demà portarà una mascareta posada	Tothom que em trobo porta mascareta perquè és obligatori, però pot ser que algú no en porti. Hi ha excepcions...	Hàbits
4. Avui per dinar prendré amanida	A casa, per dinar o per sopar prenem amanida molt sovint.	Hàbits
5. Si llanço una moneda em sortirà cara	Estadísticament, la meitat de les vegades que llancem una moneda sortirà cara.	Model
6. El Barça guanyarà la Lliga	En els darrers quaranta anys, el Barça ha estat campió de Lliga en disset ocasions.	Dades
7. Em tocarà un cap de setmana amb tot pagat a PortAventura World	Rares vegades jugo, però si és gratuït, participo en sortejos per Internet.	Model
8. Existeix vida extraterrestre	Els científics estan buscant evidències de vida en altres planetes. De moment no n'han localitzat.	Autoritat
9. Demà descobriran la vacuna del coronavirus	Els investigadors en la matèria expliquen que serà molt difícil obtenir una vacuna aviat.	Autoritat
10. No moriré mai	Fins ara sabem que tothom ha de morir. No es coneix ningú que hagi sobreviscut més de cent cinquanta anys.	Model /dades

GENS SEGUR

- És normal que hi hagi diferències, perquè hi ha frases la veracitat de les quals dependrà dels hàbits personals de cadascú i de les decisions d'altres persones. Llavors, qui té raó? En algunes de les proposicions hi haurà més d'una resposta, perquè dependrà dels hàbits de cadascú. En d'altres, que tenen uns arguments científics i unes dades al darrere, caldrà discutir els arguments i les dades disponibles. Però no hem d'oblidar la llei Campoamor: hi ha poques veritats i mentides absolutes i tot depèn del vidre amb què t'ho miris. La força dels arguments serà la que ens ajudarà a decantar la balança sobre si ens creiem una afirmació o no.
- Llavors, per què hi ha fake news? Com hem vist al vídeo, aquesta mena de notícies es mouen per Internet, on és molt fàcil fer-ne difusió sense parar-nos a valorar-ne la veracitat. Pot haver-hi grans interessos al darrere que volen que circulin massivament.
- Ara comprovarem el grau de dificultat de detectar notícies falsejades. Altra vegada per parelles, visiteu el web <https://maldita.es/malditobulo> i reviseu les notícies que us cridin més l'atenció. Mirem de revisar-ne almenys deu entre tots. Per fer-ho, anirà bé tenir en compte les principals estratègies de manipulació de la informació que hi ha a l'annex. Després compartirem les conclusions.

Estratègies de manipulació de la informació

Contingut inventat.

Contingut audiovisual alterat respecte a l'original.

Lloc o moment diferent del que es presenta.

Titular que no reflecteix el contingut de la notícia.

Informació rellevant que s'omet.

Opinió presentada com un fet.

Ús d'anècdotes presentades com una regla general.

Ús d'afirmacions de «pseudoexperts».

Ús de missatges de fonts poc serioses (blogs, xarxes socials...).

Ús de missatges d'humor, paròdia o sàtira com si fossin una notícia real.

Aquesta taula forma part de les produccions del node [Myth Hunters del Betacamp19](#) en la que ens hem inspirat per dissenyar aquesta dinàmica.

Reflexionem sobre la dinàmica

Per a la reflexió proposarem als nois i noies que es col·loquin en rotllana i preguntarem: com ha anat?; us ha sorprès alguna de les notícies falses que heu trobat?; què n'opineu?; algú vol compartir alguna cosa? Probablement s'iniciarà un diàleg més o menys fluid en funció de l'ambient de confiança que s'hagi creat amb la dinàmica i de l'hàbit del grup de conversar. Si no sorgeixen aportacions de manera espontània, suggerim algunes qüestions que seria interessant que tinguéssiu en compte a l'hora de conduir el diàleg, prioritzant que sigui el mateix grup qui vagi desgranant els temes:

- 1. Com us heu sentit veient la quantitat i el tipus de notícies falses que es publiquen? N'heu trobat alguna que us hagi resultat coneguda o sorprenent?** Possibles reflexions: Naturalment això dependrà de les notícies que apareguin aquell dia al web, però probablement hi trobaran alguna notícia sobre alguna persona o tema que els resulti conegut o que els cridi l'atenció. L'objectiu és bàsicament que coneguin aquest web i que sàpiguen que hi poden recórrer quan dubtin d'una informació.
- 2. Quines de les estratègies de la taula s'han utilitzat? N'hi ha alguna que predomini?** Possibles reflexions: Com en el cas anterior, dependrà del que trobin publicat. En qualsevol cas, segur que hi haurà exemples de les diverses estratègies de manipulació de la informació i podran comprovar que, coneixent aquestes estratègies, una mirada crítica sobre una informació els pot donar pistes sobre si està falsejada o no.
- 3. Quina intenció pot haver-hi al darrere de la manipulació que heu detectat?** Possibles reflexions: La majoria de les informacions que trobem desmentides al web Maldito Bulo tenen un objectiu econòmic o ideològic al darrere. Més enllà de trobar el motiu concret

que hi ha darrere la difusió d'aquestes notícies, és important que els joves puguin prendre'n consciència per decidir si donen credibilitat a aquest tipus d'informació sense qüestionar-la. I, encara més important, si en fan difusió o no, reenviant-la a través de les xarxes socials, entenent que és precisament això el que esperen de nosaltres els interessos ocults que hi ha al darrere de la desinformació. Sovint aquestes informacions estan revestides d'humor, excepcionalitat o sorpresa, emocions que ens agrada compartir. Fer un reenviar a WhatsApp o fer redifusió a través de qualsevol altra xarxa social és molt fàcil i es fa sense pensar-hi gaire.

- 4. Algú ha entrat a l'apartat «La Buloteca»? Sabeu què és? Penseu que és útil?** Possibles reflexions: Davant d'una informació sospitosa, tothom que vulgui pot enviar-la a La Buloteca perquè sigui verificada. L'equip de Maldito Bulo la investiga i publica el resultat a la seva web. És una manera de contribuir a la lluita contra la desinformació.
- 5. Som conscients que hi ha tantes notícies falses circulant per les xarxes?** Possibles reflexions: Podríem pensar que les notícies fake apareixen en webs de mitjans de comunicació dubtoses, i que, com que no els consultem, en quedem al marge. Al contrari: molts dels vídeos que rebem com a graciosos o missatges de WhatsApp, TikTok... poden contenir aquesta mena d'informació. Sota una aparença molt inofensiva, conviden a ser compartits, parlant d'experiències personals referint-se a persones presumptament conegudes... Podem revisar amb ull crític el que hem rebut aquests dies i comprovar-ho. No es tracta de malfiar-nos sistemàticament de la informació que ens arriba per les xarxes socials, sinó de crear el nostre propi criteri i, sobretot, d'estar alerta i tenir prudència abans de compartir continguts o d'escampar informacions.

03.

Reiniciem!

'Manual para que no te la cuelen'

Visualitzarem el vídeo

Manual para que no te la cuelen. Maldito Bulo

[canal Clara Jiménez Cruz, 4:00]
<https://youtu.be/oM2KXjGLYNQ>

Què us ha semblat el vídeo? Hi ha una sèrie d'indicis que ens poden fer sospitar de la veracitat d'una notícia. Si en detectem algun, val la pena parar-nos a pensar abans de reenviar la informació (que és el que volen de nosaltres!). Perquè tingueu aquesta informació a mà, a l'annex hi ha un decàleg de la campanya «Si dubtes, no comparteixis» elaborat per la Federació d'Organismes de Ràdio i Televisió Autonòmics (FORTA), amb els diferents aspectes que cal tenir en compte per detectar una possible fake news.

Convidarem els nois i noies a fer la nostra pròpia campanya de sensibilització. Proposarem que, de manera individual o per parelles, elaborin al DIN A3 un cartell per recomanar prudència davant les notícies falses (pot ser un dibuix, un grup de paraules, un hashtag, una frase...). Els podem penjar per l'espai per avisar les altres persones que l'utilitzen.

Us animem a fer una foto dels cartells i del grup de nois i noies. Serà una manera de recordar la dinàmica d'avui. Si la publiqueu a les xarxes recordeu etiquetar-nos! @joventudiba #fem_tec

Recapitem

Les xarxes socials estan guanyant terreny als mitjans de comunicació tradicionals. De fet, a Catalunya, gairebé la meitat dels catalans escollim aquests canals per informar-nos, i entre la gent més jove, aquest percentatge creix fins al 75 %.⁽¹⁾

Durant la pandèmia de la COVID-19, juntament amb les notícies certes i recomanacions oficials, ha circulat per les xarxes socials gran quantitat d'informació revestida com a opinió d'experts, experiències personals que es volien compartir per «ajudar», falsos recursos per evitar el contagi... Com podem saber si allò que rebem d'una persona que coneixem i en qui segurament confiem és una informació d'una font fiable o bé una notícia falsa?

Si sospiteu de la veracitat d'una informació, podeu recordar la dinàmica d'avui i seguir els consells que hem vist: contrastar la informació amb fonts fiables, treure les vostres pròpies conclusions i pensar abans de compartir.

⁽¹⁾ [Butlletí d'informació sobre l'audiovisual a Catalunya. CACC 2018](#)

Fake News: si dudas, no compartas

10 consejos para detectar una noticia falsa

FAKE NEWS: SI DUDAS, NO COMPARTAS

10 consejos para detectar una noticia falsa

1| EL TITULAR

La realidad supera a la ficción... en contadas ocasiones.
Los titulares de noticias falsas suelen ser muy llamativos, difíciles de creer.

2| EL AUTOR

Si la noticia carece de firma, puede hacernos sospechar.
Las fake news tienden a ser anónimas.

3| LA FUENTE Y EL MEDIO

Las noticias falsas suelen tener como fuente medios desconocidos,
muchas veces que no habíamos oído nunca.

4| LA EXCLUSIVIDAD

Cuando la noticia es auténtica, no suele ser exclusiva y es probable
que tenga repercusión en distintos medios.

5| EL FORMATO

Las fake news suelen contar con un formato diferente, con colores
y tamaños excesivamente llamativos...

6| LA FECHA

Las informaciones falsas descuidan este aspecto, con fechas anticuadas
u obviando el dato.

7| LA REDACCIÓN

Cuando la información tiene errores en la puntuación, fallos ortográficos... desconfiemos

8| LAS IMÁGENES Y LOS VIDEOS

Las noticias falsas usan imágenes sacadas de contexto o con retoques excesivos,
con defectos, baja calidad...

9| LOS LINKS

Las fake news simulan las URLs de los medios habituales pero sus links
suelen dar error y tienen fallos.

10| LOS HECHOS

Las informaciones falsas hablan de hechos, datos... que difícilmente es posible verificar.

---

04. Què m'emporto avui?

Aquest apartat és comú per a totes les activitats fem tec! L'objectiu és identificar les sensacions viscudes i els aprenentatges que hem adquirit amb la dinàmica.

Ens col·locarem en rotllana de manera que puguem veure les cares de tothom. Donarem la paraula al grup perquè, d'un en un, tothom pugui fer la seva aportació sobre què li ha agradat més o bé què ha après, com se sent o qualsevol altra qüestió que vulgui manifestar.

Només escoltarem les respostes, sense comentar-les o fent comentaris de reforç positiu: totes les respostes són bones. Per acabar, si ens ho hem passat bé o ens ha agradat com ha anat la dinàmica, ens aplaudirem per celebrar-ho!

També podem proposar que, individualment o en equip, comparteixin a les xarxes socials una impressió sobre la dinàmica d'avui utilitzant l'etiqueta #fem_tec.

1a edició: juliol de 2020

@ de l'edició: Diputació de Barcelona

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Educació,
Esports i Joventut

Oficina del Pla Jove

Carrer de l'Harmonia 24

08035 Barcelona

Tel. 934 022 556

o.plaj@diba.cat

www.diba.cat